

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จากความพยายามกระจายความเจริญออกสู่ภูมิภาคตามแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 เพื่อบรรเทาความแออัดจากการที่มีกิจกรรมทาง เศรษฐกิจมากระจุกตัวอยู่ในเขต กรุงเทพมหานครและปริมณฑล ทำให้มีการกำหนดแนวทางการกระจายการพัฒนาระบบ เมืองศูนย์กลางความเจริญในภูมิภาคและสร้างพื้นที่เศรษฐกิจใหม่ ๆ ขึ้นในส่วนต่าง ๆ ของประเทศขึ้น 24 เมืองด้วยกัน โดยในภาคเหนือมีเมืองศูนย์กลางความเจริญเรียงลำดับตามความสำคัญคือ เชียงใหม่ ลำปาง เชียงราย พะเยา และนครสวรรค์ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้แก่ นครราชสีมา ขอนแก่น อุตรดิตถ์ อุบลราชธานี สุรินทร์ ร้อยเอ็ด และสกลนคร ภาคใต้ได้แก่ สงขลา-หาดใหญ่ สุราษฎร์ธานี ภูเก็ต ปัตตานี และนครศรีธรรมราช ภาคตะวันออกได้แก่ ชลบุรี ระยอง ฉะเชิงเทรา ภาคตะวันตกได้แก่ กาญจนบุรี ราชบุรี เพชรบุรี และภาคกลางได้แก่ จังหวัดสระบุรี

จังหวัดสระบุรี เป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่ในเขตภาคกลางตอนบน อยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของกรุงเทพมหานคร ประมาณเส้นรุ้งที่ 14° เหนือ และเส้น แวงที่ 101° ตะวันออก ห่างจากกรุงเทพฯ โดยทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1 (พหลโยธิน) ประมาณ 108 กิโลเมตร โดยทางรถไฟสายตะวันออกเฉียงเหนือ ประมาณ 113 กิโลเมตร และโดยทางแม่น้ำเจ้าพระยาแยกเข้าแม่น้ำป่าสักประมาณ 165 กิโลเมตร มีเนื้อที่ทั้งสิ้น 3,576.5 ตารางกิโลเมตร หรือ 2,235,303.75 ไร่ เป็นจังหวัดที่มีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมเป็นอันดับ 1 ของภาคกลาง โดยมีรายได้จากการอุตสาหกรรมเป็นอันดับ 1 ในปี 2530 มีมูลค่าการผลิตสาขาอุตสาหกรรมสูงถึง 2,134.4 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 30 ของมูลค่าการผลิตทั้งจังหวัด รองลงมาได้แก่ สาขาเหมืองแร่และย่อยหิน สาขาการค้าส่งและค้าปลีก และเกษตรกรรม ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 17, 16 และ 11 ของมูลค่าการผลิตทั้งจังหวัด ตามลำดับ สถิติโรงงานอุตสาหกรรมที่ได้รับอนุญาตจนถึงปี 2530 มีทั้งสิ้น 472 โรงงาน เงินลงทุน 19,703.65 ล้านบาท จำนวนคนงานทั้งชายและหญิง 21,523 คน

นอกจากนี้ จังหวัดสระบุรียังเป็นจังหวัดที่มีข้อได้เปรียบทางด้านการลงทุนหลายอย่าง เช่น เป็นศูนย์กลางการคมนาคม เป็นแหล่งวัตถุดิบ อยู่ใกล้ตลาดการค้า ทั้งยังมีข้อได้เปรียบในเรื่องพลังงาน เชื้อเพลิง เนื่องจากมีแก๊สธรรมชาติจากอ่าวไทยมาป้อนโรงงานโดยตรง

ในด้านของการคมนาคม จังหวัดสระบุรีเป็นจังหวัดภาคกลางที่นับว่าเป็นชุมทางการคมนาคมที่สำคัญมาก เนื่องจากเป็นทางผ่านไปสู่ภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในขณะที่เดียวกันก็เป็นทางผ่านไปสู่ภาคตะวันออกและตะวันตกได้อีกด้วย

ในด้านวัตถุดิบ จังหวัดสระบุรีมีวัตถุดิบที่สำคัญได้แก่ หินอ่อน หินปูน ดินลูกรัง มีมากที่ตำบลหน้าพระลานและตำบลพุแค อำเภอเมืองสระบุรี ซึ่งเป็นที่ตั้งโรงงานหินอ่อน โรงงานไม้บดและย่อยหิน โรงงานปูนขาว และบ่อลูกรังคุณภาพดี

จากปัจจัยที่ได้เปรียบทางด้านการลงทุนดังกล่าวข้างต้น สอดคล้องกับโครงสร้างการผลิตและรายได้ของจังหวัดสระบุรีที่ว่า รายได้ของจังหวัดมาจากการอุตสาหกรรม เป็นอันดับหนึ่ง และอุตสาหกรรมที่ทำรายได้ให้กับจังหวัดเป็นอันดับแรก ๆ ได้แก่ อุตสาหกรรมรีดเหล็กเส้น อุตสาหกรรมปูนซีเมนต์ อุตสาหกรรมไม้บดและย่อยหิน อุตสาหกรรมจำพวกเซรามิกส์ อุตสาหกรรมสิ่งทอ และอุตสาหกรรมสีข้าว เป็นต้น จะเห็นได้ว่าอุตสาหกรรมที่ทำรายได้ให้กับจังหวัดเป็นอันดับต้น ๆ ส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมวัสดุก่อสร้าง ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมประเภทที่มีการจ้างงานจำนวนมาก ดังนั้นการศึกษาถึงปัจจัยที่กำหนดหรือส่งเสริมหรือ เป็นผลกระทบต่ออุตสาหกรรมวัสดุก่อสร้าง ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมหลักทาง เศรษฐกิจที่ส่งผลถึงผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัด จึงเป็นส่วนสำคัญที่จะช่วยในการคาดคะเน เหตุการณ์ในอนาคต เพื่อกำหนดแนวทางและมาตรการในการพัฒนาให้สอดคล้องกับเงื่อนไขที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน รวมทั้งเพื่อป้องกันปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นต่อชุมชนจากการพัฒนาอุตสาหกรรมวัสดุก่อสร้าง

วัตถุประสงค์และขอบเขตของการศึกษา

1. เพื่อศึกษารูปแบบการกระจายตัวของอุตสาหกรรมวัสดุก่อสร้าง ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมที่มีบทบาทสำคัญของจังหวัดสระบุรี
2. เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่เอื้ออำนวยต่อรูปแบบดังกล่าว

3. เพื่อศึกษาถึงความเจริญเติบโตของอุตสาหกรรมวัสดุก่อสร้างและอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้อง เนื่องจากมีแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงอย่างไร

การศึกษานี้จำกัดขอบเขตเฉพาะจังหวัดสระบุรี โดยเฉพาะอุตสาหกรรมวัสดุก่อสร้างที่มีต้นกำเนิดมาจากภูเขา

กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ กระทรวงพาณิชย์ได้จำแนกวัสดุก่อสร้างออกเป็นประเภทต่าง ๆ ดังนี้

- 1) ไม้
- 2) อิฐและผลิตภัณฑ์ดิน
- 3) วัสดุทนไฟ ฉนวนความร้อน และวัสดุเก็บเสียง
- 4) วัสดุซีเมนต์ ยิบซั่มพลาสติกอร์ ปูนขาว ปูนซีเมนต์
- 5) คอนกรีต
- 6) หินก่อสร้าง
- 7) โลหะเหล็ก
- 8) โลหะที่ไม่ใช่เหล็ก
- 9) พลาสติก ยาง ยางมะตอย และสี

อนึ่ง เนื่องจากจังหวัดสระบุรีมีศักยภาพในการผลิตวัสดุก่อสร้างได้ไม่ครบทุกประเภท จึงได้จำกัดขอบเขตเฉพาะอุตสาหกรรมวัสดุก่อสร้างที่มีต้นกำเนิดมาจากภูเขาในจังหวัดสระบุรี

ดังนั้นคำจำกัดความของอุตสาหกรรมวัสดุก่อสร้างในที่นี้คือ อุตสาหกรรมการผลิตที่ผลิตวัตถุดิบสำหรับการก่อสร้าง อาคารบ้านเรือนถนนหนทาง อันได้แก่ อุตสาหกรรมไม้และย่อยหิน อุตสาหกรรมหินอ่อน อุตสาหกรรมปูนซีเมนต์ อุตสาหกรรมปูนซีเมนต์ขาว อุตสาหกรรมปูนขาว อุตสาหกรรมคอนกรีต และอุตสาหกรรมเซรามิกส์

วิธีการดำเนินการศึกษา

- 1) รวบรวมข้อมูลจากเอกสารของส่วนราชการที่เกี่ยวข้องในส่วนที่เกี่ยวข้องกับลักษณะทางกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม และประชากรในระดับจังหวัด
- 2) ทำการศึกษาและสำรวจข้อเท็จจริงต่าง ๆ ในพื้นที่ โดยวิธีการสำรวจภาคสนาม และออกแบบสอบถาม
- 3) วิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง โดยใช้หลักวิชาการทางด้านผังเมือง
- 4) แสดงผลการศึกษาในลักษณะของการบรรยายความ ตาราง แผนภูมิและแผนที่

แหล่งที่มาของข้อมูล

- ข้อมูลทางด้านเอกสาร

1. กรมโรงงานอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม
2. สำนักงานพาณิชย์จังหวัด
3. สำนักผังเมือง กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย
4. สำนักงานจังหวัด
5. สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน สำนักนายกรัฐมนตรี
6. สำนักงานสถิติแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี
7. กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
8. ห้องสมุดคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ หอสมุดกลางจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
9. หอเอกสารแห่งประเทศไทย

- ข้อมูลจากการออกสำรวจภาคสนามและการออกแบบสอบถาม

ข้อจำกัดและปัญหาในการศึกษา

- 1) ในการออกภาคสนามโดยใช้แบบสอบถามในการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการโรงงานอุตสาหกรรมนั้น ไม่สามารถสอบถามได้ครบทุกโรงงาน ทั้งนี้ เนื่องจากมีข้อจำกัดด้านกำลัง

คนและเงินทุน จึงได้ทำการลุ่มตัวอย่างโรงงาน 38 โรงงานจากโรงงานอุตสาหกรรมวัสดุก่อสร้างทั้งหมด 107 โรงงาน หรือคิดเป็นร้อยละ 35

2) เกี่ยวกับข้อมูลจากส่วนราชการ บางส่วนไม่ได้ข้อมูลล่าสุด เนื่องจากไม่มีการพิมพ์เผยแพร่หรือออกมาช้ามาก จึงได้ทำการคัดเลือกข้อมูลซึ่งส่วนใหญ่ เป็นปีเดียวกันมาทำการศึกษา

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1) ผลการศึกษาจะทำให้ทราบถึงรูปแบบของอุตสาหกรรมวัสดุก่อสร้างในจังหวัดสระบุรี
- 2) ทราบถึงแนวโน้มการกระจายตัวของอุตสาหกรรมวัสดุก่อสร้าง
- 3) สามารถนำผลการศึกษาไปใช้ เป็นแนวทางในการพัฒนาอุตสาหกรรมวัสดุก่อสร้างของจังหวัดสระบุรี
- 4) ผลการศึกษาสามารถประยุกต์หรือ เป็นแนวทางสำหรับการศึกษาอุตสาหกรรมประเภทอื่น ๆ ต่อไปในอนาคต

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย